

Az Oroszországi Föderáció határőrizeti kihívásai napjainkban

DOI 10.17047/HADTUD.2016.26.E.4

„Az oroszok sohasem olyan erősek – se nem olyan gyengék –, mint amilyennek látszanak.”

Metternich, Klemens

Absztrakt:

Fél évezredes az Oroszországi Határőr Szolgálat. Napjainkban a világ leghosszabb határát, egy időben a legváltozatosabb földrajzi, éghajlati és aktuálpolitikai helyzetben; a legszerteágazóbb kihívások közepette, rendkívül széles spektrumú eszközparkkal és megoldásokkal vigyázza.

Kulcsszavak:

Orosz Föderáció; határőrség; határbiztonság

Deák, József

The challenges of the Russian Federation's Border Service in the present days

Abstract:

The Russian Border Service has a history of a half millennium. Today it is guarding the longest borderline of the world in the most varied geological, climate and actual political situation with the most diverse challenges with an extremely large spectrum of equipment and solutions.

Key words:

Russian Federation; border guard service; border security

Napjainkban is zajlanak a száz évvel ezelőtti I. világháború áldozataira emlékező rendezvények. A 15 millió ember életének kioltásával és hatalmas pusztítással járó világegés utáni „örök” békerendszerből – Trianon révén máig hatóan – Magyarország is részesült. De az alig két, békés évtizedet már követte is a második világegés. Így a „Nagy Háború” mementónak szánt elnevezése a pusztán I. világháború kifejezéssel degradálódott... Szerencsénkre a II. világegést követő hidegháborús légkör egyszer sem izzott „forró” háborúvá, így Európában 1945 óta lényegében már a nyolcadik békés évtizedet kezdjük el.

A béke törékenységére is először, a közvetlen szomszédunkban kirobbant, 1991-es délszláv háború figyelmeztetett. Nem sokkal ez előtt kezdődött a szocialista világrendszer gazdasági, politikai szétesése.

Az egypólusúvá vált világban jó ideig úgy tűnt: Kelet-Európának „a történelem szemétdombjára” került kommunizmus ereklyéivel,¹ gyakorlatával együtt, korlátlanul negligálni lehet, szabad, a felbomlott Szovjetunió jogutód, Oroszországi Föderáció (OF) biztonsági érdekeit is. A napjainkban, másik szomszédunknál: Ukrajnában, immár második éve döngő fegyverek, és a bő egy éve az OF által anektált Krím félsziget² a

¹ www.tortenelemportal.hu/2010/04/a-voros-csillag-a-tortenelem-szemetdombjan/ Letöltés 2015. 08. 18.

² www.mno.hu/hirtvukfold/putyin-elismerte-parancsot-adott-a-krim-annektalasara-1276415, Letöltés: HADTUDOMÁNY, 2016. ÉVI ELEKTRONIKUS LAPSZÁM

bizonyíték arra, hogy ez a megközelítés, helyzetmegítélés nem elég körültekintő! Az OF ma is a világ egyik katonai nagyhatalmának számít és – különösen a határai menti történéseket illetően – számos ügyben megkerülhetetlen. Ezt sugallta a Moszkvában, a 2015. május 9-én a Győzelem Napja 70. évfordulója tiszteletére a Szovjetunió szétesése óta megrendezett legnagyobb díszszemle is.³

Az OF a Szovjetunió széthullását követő gazdasági, bel- és külpolitikai válságból a 2000-es évek első évtizedének közepére, talpra állt. Az orosz vezetés a nemzetközi politikai életben egyre erőteljesebben képviseli a nemzeti érdekeket. Az orosz biztonságpolitikai dokumentumok az OF-t már regionális szervezetek, a Független Államok Közössége és a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete biztonságának fő letéteményeseként definiálják. A 21. század első évtizedében megerősödött Oroszország egyre inkább elérkezettnek látta – látja az időt arra, hogy maga is hatalmi tényezőként jelenjen meg a világpolitikában.⁴

Az OF – nemzetközi helyzete, súlya, hazánk külpolitikai prioritásainak megvalósítására gyakorolt közvetett és közvetlen hatása, országunk és a térség kapcsolatrendszerében jól érzékelhető stratégiai jelentősége miatt – a jövőben is fontos partnerünk marad. Magyarország NATO-tagsága önmagában az orosz biztonsági érdekeket közvetlenül nem veszélyezteti, inkább a térségben gyakorolt befolyása elvesztésének intézményesülését jelzi.⁵

Napjainkban egy, Oroszország világpolitikai attitűdjét jól kifejező álláspont szerint: *„Ha a hatalom globalizációja a régi hegemonizmus és az» egypólusú ambíciók «formáját ölti, akkor óhatatlanul kiváltja egy új nacionalizmus és a konfrontatív blokkban gondolkodás reakcióját. Egyenesen ki kell mondanunk, hogy az egypólusú világ modellje összeegyeztethetetlen a nagy szuverén államok létezésével – azok definíciójuk alapján nem illenek be a struktúrájába, mivel nem vágnak az engedelmes szatellit szerepére.»*⁶

Az OF geopolitikai helyzete, az európai és az ázsiai államokkal kialakult gazdasági, katonapolitikai kapcsolatainak speciális jellege, meghatározzák az állam határőrizeti politikáját is.⁷ Az államhatár nem egyszerű vonal a terepen, ahol a határőrjárőrök kötelességüket teljesítik, hanem az állam kezdetét jelölő határvonal. Ebben fonódnak össze egy állam politikai, gazdasági és katonai-stratégiai érdekei.⁸

A Vörös téren, a jubileumi díszszemlén menetelt az OF határőrségét képviselő zászlóalj is. Ez, hagyományosan az OF Szövetségi Biztonsági Szolgálat (Federativnaja Szluzsba Bezopasznyosztyi – FSZB) Határőr Szolgálatának (Pogranicsnaja Szluzsba – PSZ) 1932-ben alapított Moszkvai Katonai Főiskolája hallgatóiból áll. A magyarországiéhoz hasonlóan az OF határőreinek szolgálata napjainkban, a jelentősen megnövekedett aktivitásával különbözik a korábbi időszakokétól.⁹

Az OF államhatára a leghosszabb a világon: 61 ezer kilométer, amelyből 22 ezer szárazföldi. Ez a határ összesen 18 szomszédos országgal köti össze. Az

2015. 04. 20.

³ www.hvg.hu/vilag/20150509_A_legnagyobb_diszszemle Letöltés: 2015. 05. 10.

⁴ Deák Anita: Regionális Biztonsági komplexum – a Független Államok Közössége. www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2011-3-4-2012-1.pdf Letöltés: 2015. 05. 10.

⁵ Tömösváry Zsigmond: A hagymakupolák árnyékában (Egy katonadiplomata visszaemlékezései). www.kbh.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2013-2.pdf, Letöltés: 2015. 05. 10.

⁶ Siselina, Ljubova–Gazdag Ferenc (Szerk.): Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Budapest, 2004, Zrínyi Kiadó, 413. o.

⁷ Lepeskin, N. Sz.: Granyice nuzsnü professzionalü, Moszkva, 2003, Granyica, 286. o.

⁸ Uo. 287. o.

⁹ Nyikolszkij, A. (RIA Novosztyi): Glava Pogranszluzsbü FSZB: Kijev protyivogyejstvet gyejatelnosztyi v Krümu, www.ria.ru/interview/20150528/1066804072.html#ixzz3bR7bVdtL Letöltés: 2015. 05. 29.

államhatár őrizetét, az alkotmány és a meghatározó biztonságpolitikai dokumentumok felől áttekintve, közelebbről kirajzolódik az OF határaihoz fűződő stratégiai, nemzetbiztonsági álláspontja.

Határbiztonság-történet

Az orosz állami határőrizet 2012-ben volt 500 éves.¹⁰ De a több száz év alatt sem sikerült teljesen lezárni az államhatárt. Még a „vasfüggöny” időszakában sem, amikor bizonyos határszakaszokat csak „Tél tábornok” őrzött, a járhatatlan hegyekkel¹¹ és máshol a feneketlen mocsárvidék.

A modern kori határőrség a létrehozásáról szóló 1918. május 28-ai dekrétummal született.¹²

Az OF, a volt Szovjetunió 22,4 millió km²-éből 17,1 millió km²-t „örökölt”. A 291 millió lakosból 149 millió, maradt Oroszország területén.¹³

A szovjet határőrcsapatok 1989-ben mintegy kétszázezer főből álltak. A Független Államok Közösségének létrejöttével a határőrség személyi állományának mintegy negyven százaléka, valamint az összes nyugati határátkelő az OF határain kívülre került. Ezzel egy időre katonai őrizet nélkül maradt az OF jelentős határszakasza.

Az OF határőrsége 1992-ben alakult meg és látott hozzá az újonnan létrejött határok őrizetének megszervezéséhez, együttműködve az új független államokkal, és az illegális migráció ellen fellépő nemzetközi szervezetekkel.¹⁴ A PSZ-t a Szovjetunió felbomlását követően közvetlenül az elnöki adminisztráció felügyelte, majd 2003-ban került az FSZB alárendeltségébe.¹⁵ 2000-ben, naponta több mint 11 ezer járőr védte az Oroszországi Föderáció határait, akik az év során mintegy 6 ezer határsértőt fogtak el. Továbbá felfedtek, több mint 4,1 tonna kábítószer 52,5 millió rubel összértékben. A Grúziával határos legproblémásabb 81 kilométeres szakaszon az orosz határőrök több mint hetven alkalommal voltak kitéve csecsen fegyveresek atrocitásának. Tisztogató akcióik során a határőrök megsemmisítettek több tucat ellenséges személyt, felderítettek és felszámoltak két fegyveres bázist, két védelmi állást, kilencvennél több fegyvereseket rejtő búvóhelyet. Elkoboztak több mint ötven fegyvert, mintegy harmincezer löszert, több száz kilogramm robbanóanyagot. A harci cselekmények során négy orosz határőr vesztette életét.

Az OF területi vizein naponta mintegy 700 orosz és körülbelül száz külföldi halászhajó halászik. A 2000-ben ellenőrzött mintegy 15 ezer hazai és orosz halászhajóból 2200-at kellett megbüntetni, továbbá elkoboztak 5 millió tonnányi halat. A Kaszpi-tengeren az orvhalászok ellen 15 esetben kellett fegyvert használni. Az OF átkelőin 80 millió utas, mintegy 13 millió járművön lépett át. Az utasok közül háromezren

¹⁰ A krími kán, soros támadását követően, III. Vaszilij moszkvai nagyherceg, 1512. május 16.-án kelt rendeletében „erősítette meg földjét őrsökkel”. http://www.ap22.ru/paper/paper_6914.html, Letöltés: 2015. 08. 01.

¹¹ Boriszov, T.: Spion v cifrovom formate.

www.ps.fsb.ru/smi/appearance/detail.html?id%3D10320943%40fsbAppearance.html Letöltés: 2015. 05. 04.

¹² Jermakov, P.– Szamszonov V.: V besszmenom dozore. Moszkva, 1979, Planéta, 4. o.

¹³ Bagi József: Az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsági szervezetei. Hadtudományi Szemle, 2014/4. 50. o.

¹⁴ Deák József: Az orosz határőrség. Határőr, 2003/5. 16. o.

¹⁵ Bagi, 60. o.

hamis úti okmánnyal, 123 ezren pedig érvénytelen útlevelel próbálkoztak. Az OF-ben körülbelül 1,5 millió külföldi állampolgár, vagy hontalan él engedély nélkül. Az ország határ menti övezetiben potenciális veszélyt jelent az illegális migráción kívül az ún. *demográfiai expanzió* is.¹⁶

A biztonság határoszlopai

A PSZ jelenleg tíz területi csoportfőnökséggel működik. Ezek az Északi-sarki, a Kalinyingrádi, az Észak-nyugati, a Nyugati, az Észak-Kaukázusi, a Dél-keleti, a Bajkál-on-túli, a Távol-Keleti, a Csendes-óceáni és az Észak-keleti.¹⁷ A szerződéses állományra áttért szervezet létszáma 100 ezer fő alatti.¹⁸

Az OF 1993 decemberében elfogadott Alkotmánya több helyen is foglalkozik az államhatár és a határbiztonság kérdésével. A 4.§ rögzíti, hogy az OF szuverenitása kiterjed az ország egész területére. Az OF biztosítja területének egységét és sértetlenségét. Az OF területe magában foglalja az államalkotó jogalanyait, területi vizeit, beltengereit és fölöttük a légteret. Az OF szuverén jogokkal rendelkezik és joghatóságát érvényesíti az OF kontinentális talapzatára, valamint az OF kizárólagos gazdasági övezetére vonatkozóan a szövetségi törvény által rögzítettek és a nemzetközi jog normái szerint. Az OF államalkotó jogalanyai közti határok csak kölcsönös beleegyezésükkel módosíthatók. Az alaptörvény az OF kizárólagos hatáskörébe utalja az államhatár státusz kijelölését, ennek, valamint a beltengernek, a légtérnek, a kizárólagos gazdasági övezetnek és az OF kontinentális talapzatának védelmét.¹⁹

Az OF külpolitikája realizálását szolgáló intézkedések (2012. 05. 07.) szerint célirányosan folytatni kell az OF külső határainak (azon belül a kontinentális talapzat külső határainak) rögzítését és a környező tengeri térségek szétválasztását a vonatkozó nemzetközi jogi normák alapján. Továbbá, az OF nemzeti érdekeinek feltétlen érvényt szerezve, elsősorban a biztonsági és gazdasági szférában, erősítve a szomszédos államokkal a kölcsönös bizalmat és együttműködést. Konstruktívan törekedni kell, az Északi-sarki térségben az együttműködés formáinak gazdagítására, az Arktisz térségében területtel rendelkező államok szuverenitásának és joghatóságának tiszteletben tartásával.²⁰

A jelzett rendelet alapján kidolgozott *Az OF külpolitikai koncepciója* (2013. 02. 12.) címet viselő dokumentum szerint a nemzetbiztonság prioritását szolgáló külpolitikai célok közül az első az ország biztonságának szavatolása, szuverenitásának, területi egységének és a modern világ egyik befolyásos és versenyképes központját jelentő OF eddig elért, valamint érdekeit legjobban szolgáló pozíciójának megőrzése és erősítése. Emellett, jószomszédi kapcsolatok ápolása a határos államokkal, részvétel az OF-val szomszédos régiók meglévő feszültségócaiinak, konfliktusainak enyhítésében, a kialakulók megelőzésében.²¹

Az OF Nemzetbiztonsági stratégiája 2020-ig (2009. 05. 12.) című dokumentum szerint is a nemzetbiztonság egyik feltétele az OF államhatárainak megbízható védelme és őrzete. Az OF érdekeit és biztonságát, a határbiztonság szférájában fenyegető alapvető veszélyforrásnak tekinti az államhatár közeli, esetleg

¹⁶ Deák József: Orosz határörküzdelmek, Határőr, 2003/3. 16. o.

¹⁷ www.berlogamisha.mybb.ru/viewtopic.php?id=222&p=3 Letöltés: 2015. 07. 15.

¹⁸ Uo.

¹⁹ www.main-law.ru/ Letöltés: 2015. 05. 19.

²⁰ www.kremlin.ru/events/president/news/15256, Letöltés: 2015. 08. 12.

²¹ www.archive.mid.ru//brp_4.nsf/0/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F, Letöltés: 2015. 08. 15.

eszkálálódó fegyveres konfliktusokat és az OF néhány szomszédjával az államhatár nemzetközi jogi rögzítésének befejezetlenségét. A határbiztonságot fenyegeti továbbá a nemzetközi terrorista és extremista szervezetek ügynökeiket és terrorista eszközeiket orosz területre átjuttató és diverziót szervező tevékenysége. Emellett fenyegetést jelent a határokon átnyúló bűnözői csoportok kábítószer csempészete; a kulturális értékek és műkincsek illegális kijuttatása; a határvízeken történő orvhalászat; az illegális migrációs csatornák szervezése. Az OF határbiztonságára negatívan hat a határőrizeti infrastruktúra és a határőrszervek technikai felszereltségének nem megfelelő szintű fejlettsége. Ezért, az OF határbiztonságának szavatolásához magasan fejlett technológiájú és többfunkciós határőrkomplexumokat kell létrehozni, különösen a kazah, az ukrán, a grúz és az azerbajdzsán szakaszokon. Emellett fokozni kell a határőrizet hatékonyságát, konkrétan az OF Északi-sarki térségében, valamint a Táv-Keleten és a Kaszpi-tengeri irányban.²² Ennek megfelelően, az államhatár korszerű védelmi és őrizeti rendszerének kifejlesztésére, a külkereskedelmi tevékenység, a nemzetközi és tranzitforgalom számára kedvező feltételek megteremtéséhez szükséges határőrizeti infrastruktúra objektumainak, egyebek közt az OF legforgalmasabb nemzetközi átkelőin, légikikötőin megvalósítandó építkezéseire 2012–2020-ig szóló *Szövetségi Célprogramot* fogadott el (2012. 06. 05.) az OF kormánya.²³

Az OF legújabb katonai doktrínája (2014. 12. 26.), a külső és belső katonai fenyegetések között egyaránt rögzíti az államhatárhoz kapcsolódókat. Ilyen külső fenyegetés: az OF-val és szövetségeseivel szembeni területi követelés, valamint belügyeikbe való beavatkozás; az OF és szövetségesei határközeli térségeiben keletkező nacionalista és vallási feszültségek tűzfészkei, nemzetközi fegyveres radikális csoportok ténykedése. Belső terrorista szervezetek és egyes személyek tevékenysége az OF szuverenitásának, egységének és területi egységének aláásására. Katonai fenyegetést jelent, a szomszédos országban provokációs céllal végrehajtott hadgyakorlat.²⁴

Az *OF tengeri doktrínája* (2001. 07. 27.) tartalmazza a nemzeti tengeri politika alapvető céljait (például a beltengeri, területi vizek, illetve légterük szuverenitásának megőrzését; a vízi, a szél- és az áramlási energia hasznosítását; a kontinentális talapzat tartalékainak felderítéséhez és hasznosításához fűződő, szuverén jogainak realizálását és védelmét stb.). E doktrína az állam tengeri potenciáljának alapjába a haditengerészet után a PSZ tengeri határőrizeti szerveit sorolja, a kereskedelmi flottával és a működésüket szolgáló infrastruktúrával. A nemzeti tengeri politika egyik fő célja az OF területének, határainak, légterének védelme és őrzése tengeri irányból.²⁵

Az *OF határőrizeti politikájának alapjai* (1996. 10. 05.) című dokumentum a határbiztonságra veszélyes tényezők közt említi a gazdasági és a demográfiai expanziót, valamint az OF nemzeti, természeti kincseinek, stratégiai nyersanyagtartalékainak, és az országban felhalmozott tőkének a tömeges kivitelét, elherdálását; a lakossági életszínvonal csökkenésből adódó instabilitást; az OF-val határos régiókban fegyverek és a hadianyagok elterjedését, felhalmozódását, továbbá a határon átható baleseteket, katasztrófákat. A fentebb említett határbiztonsági fenyegetések kiküszöbölése mellett a határőrizeti politika fő irányai között szerepelnek: az OF államhatárát rögzítő nemzetközi szerződések tökéletesítése; a határbiztonsággal kapcsolatos jogszabályi háttér finomítása az állam, a társadalom és az állampolgárok kötelezettségeinek, felelősségének konkretizálásával, világos szétválasztásával. Ilyen

²² www.rg.ru/2009/05/19/strategia-dok.html, Letöltés: 2015. 05. 19.

²³ www.rosgranitsa.ru/ru/agency/structure/ugpsogg/news/5215 Letöltés: 2015. 06. 10.

²⁴ www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html, Letöltés 2015. 07. 18.

²⁵ www.scrf.gov.ru/documents/34.html, Letöltés: 2015. 07. 19.

irány még a nemzetközi határőrizeti együttműködés elmélyítése; a FÁK külső határain a nemzet- és kollektív biztonság garantálása; a FÁK-on belül közös vízümpolitika, a külső határokon felmerülő vámügyi, büntetőjogi, határbiztonsági kérdések kezelésének egységesítése. Teendő továbbá az OF határ menti régióiban lakók társadalmi, gazdasági és kulturális életfeltételeinek javítása; valamint a határőrizeti politika fejlesztését elősegítő tudományos háttér erősítése, a Határőr Erők tagjai egzisztenciális biztonságának, megbecsültségének fokozása.²⁶

A *biztonságról* szóló szövetségi törvény (2010. 12. 15.) az OF Biztonsági Tanácsának alapfeladatai felsorolását az OF szuverenitása, függetlensége és területi egysége védelmének szavatolásával kezdi.²⁷

A *Szövetségi Biztonsági Szolgálatról* szóló szövetségi törvény (1995. 04. 03) tartalmazza a Határőr Szolgálat szövetségi és területi szerveinek az FSZB struktúrájában elfoglalt helyét, és rögzíti a Határőrizeti tevékenység fő irányait. Ezek a következők: az OF államhatárának védelme és őrzete a határvonal helyzetének jogellenes módosítása megakadályozása céljából; az OF államhatárra vonatkozó törvényének, a határrendnek és az átkelők rendjének, természetes és jogi személyek általi betartatása; az OF gazdasági és egyéb jogszabályon alapuló érdekeinek védelme és őrzete a határtérségben, az OF kizárólagos gazdasági övezetében és kontinentális talapzatán, továbbá az OF kizárólagos gazdasági övezetén túl, az OF folyóiban keletkező vándorló halfajok állományának védelme.²⁸

A *terrorizmus elleni harcról* szóló törvény (1998. 07. 25.) külön nevesíti a határőrségi feladatokat. Eszerint a határőrség részt vesz a politikai terrorizmus elleni küzdelemben, megelőzve, felfedve, illetve megakadályozva a terroristák átjutását az OF államhatárain, valamint ugyanígy, a terrorcselekmények elkövetéséhez szükséges fegyver, lőszer, robbanó-, mérgező-, radioaktív anyag és egyéb tárgyak, anyagok illegális módon Oroszországba, illetve onnan való kiszállítását. Ezen kívül részt vesz a nemzeti tengerhajózás biztonságának garantálásában az OF kizárólagos gazdasági övezetén belüli vizeken, valamint terrorellenes akciókban.²⁹

A határőrizeti tevékenység jogszabályi hátterét bemutató sorban zárásként álljon itt az 1993. 04. 01-én elfogadott, *Az OF államhatáráról* szóló törvényből az államhatár fogalma: „Az OF államhatára az a vonal és a rajta függőlegesen áthaladó felület, amely kijelöli az OF állami területének határát (a szárazföldön, a vízfelületen, a föld mélyében és a légtérben) azaz az OF állami szuverenitása gyakorlásának térbeli határait.”³⁰

²⁶ www.scrf.gov.ru/documents/28.html, Letöltés 2015. 07. 12.

²⁷ www.scrf.gov.ru/documents/1/111.html, Letöltés 2015. 07. 12.

²⁸ www.fsb.ru/fsb/npd/more.htm?id%3D10340801@fsbNpa.html Letöltés: 2015. 07. 14.

²⁹ www.scrf.gov.ru/documents/17/30.html Letöltés: 2015. 07. 14.

³⁰ www.base.garant.ru/10103372/ Letöltés: 2015. 07. 24

Határfolyamatok a Krímtől az Arktiszig

Dél-Oszétiához és Abháziához hasonlóan, ahol lényegében már 2012 végére befejeződött a határőrizeti infrastruktúra kiépítése,³¹ zajlik a Krímben,³² és más viszonyok közt, az Északi-sarkvidéken is az államhatár és őrizetének megteremtése – derül ki Vlagyimir Grigorjevics Kulisov hadseregtábornoknak, az FSZB igazgatója első helyettesének az orosz Novosztyi hírügynökség számára a 2015. évi határőrnapi alkalmából adott interjújából. Eközben változatlanul aktuális marad a Távol-Keleten a tengerhalászati terméktartalékok védelme, valamint a déli határokon a kábítószer-csempészet megakadályozása. *„Tavaly az OF határain az operatív-határőrizeti helyzetet a rendkívüli dinamizmus jellemezte. Ukrajna dél-keleti részén, a népfelkelők ellenállását Kijev erővel próbálta elfojtani. A kialakult harctevékenység miatt kiegészítő intézkedésekkel meg kellett erősíteni az orosz-ukrán határ őrizetét”* – olvasható az interjúban.

A Krím-félsziget határvédelmét ma már az OF FSZB Krím Köztársasági Határőrizeti csoportfőnökség látja el. Ehhez megteremtették a szükséges jogi-adminisztratív és anyagi-technikai körülményeket, a szociális- és életviszonyokat. A Krímben is létrehoztak egy határövezetet és jóváhagyták a határrendre vonatkozó szabályozást. A Határőrizeti Csoportfőnökségnek átadták a feladatellátáshoz szükséges infrastruktúra objektumait, a határsáv kiépítéséhez a területeket. E csoportfőnökség illetékességi területén az OF kormányhatározatával 12 határátkelőhelyet (3 közúti, 3 vasúti, 5 tengeri, 1 légi) jelöltek ki. 2014-ben ezeken keresztül több mint 5 millió utast és 900 ezer járművet léptettek át. Ugyanakkor a Krím félszigeten az orosz határőrizeti tevékenységet Kijev kemény ellenlépései zavarják: felszámolták a Krím és Ukrajna között a vasúti és autóbusz-összeköttetést, korlátozzák az utasok átléptetését, szárazon és vízen egyaránt blokkolják a teherforgalmat.³³ (Megjegyzendő, hogy az ukrán hatalom nem ismeri el a Krími Köztársaság és Szevasztopol útlevel- és vízumkiadó intézményeiben kiállított OF útleveleket.)

Az utóbbi négy és fél évben intenzív gazdasági tevékenység figyelhető meg az Északi-sarkon. Míg 2010-ben az északi-tengeri útvonalon 4 hajó haladt át, 2011-ben 34, 2012-ben 46, 2013-ban pedig 71. Növekedik a szénhidrogén nyersanyagok, a tenger-halászati termékek kinyerése, aktivizálódik az északi térségben a nyersanyag-felkutatás, nő a kitermelés, fejlődik a turizmus. Ezért az OF komplex nemzetbiztonsági rendszerének kialakítása során az elmúlt évben intézkedések születtek a határőrizeti szervek vezetésének és tevékenységének optimalizálására.³⁴

2014-ben az OF határőrizetének több tevékenységi mutatóban sikerült fejlődni. A szárazföldi határon elfogtak több mint 6500 határsértőt, közülük mintegy 1500 illegális migránst, ami csaknem duplája a megelőző év adatainak. A tengeri határszakaszokon is három és félszer több jogsértő módon lehalászott tengeri terméket koboztak el. Sikerült felére csökkenteni a külföldi kikötőkbe juttatott illegálisan halászott tengeri ráktermékek mennyiségét, és duplájára növelni a szabálytalanul dokumentált tengeri halászatok felfedését. A határátkelőkön mintegy 132 ezer belépési tilalommal rendelkező külföldi utast fedtek fel, ami szintén 60%-kal meghaladta a 2013-as év

³¹ Saskov A.(ITAR-TASZSZ) Granyicu Rossziji ezsegodno pereszekaet 135 mln. cselovek. <http://ps.fsb.ru/smõi/appearance/detail.html?id%3D10320942%40fsbAppearance.html> Letöltés: 2015. 06. 29.

³² A Krím félszigeten az OF által kijelölt határainak hossza 735 kilométer, ebből 8,5 km szárazföldi, 159,5 km édesvízi-tavi, 567km tengeri. www.tass.ru/opinions/interviews/1598877, Letöltés: 2015. 05. 29.

³³ Uo.

³⁴ www.tass.ru/opinions/interviews/1598877, Letöltés: 2015. 05. 29.

mutatóját. A határőrizeti szervek mintegy háromezer, államhatárral kapcsolatos jogsértést fedtek fel. A 2013-as évhez képest 10%-kal több büntető eljárást kezdeményeztek és több mint 75 000 szabálysértést, kiszabva összesen 197 millió rubelt meghaladó összegű szabálysértést. A határokon átható, nemzetközi árucsempészet elleni küzdelemben, a vámszervekkel közösen elkoboztak több mint 144 millió rubel értékű terméket.³⁵ 2013-ban csaknem 173 millió utast és 29 millió járművet léptettek át a nemzetközi átkelőkhöz.³⁶

Az OF-ban, a 2009–2013 közti tudományos kutatások és konstruktív kidolgozások eredményeként 47 új határőrizeti technikai eszköz született.³⁷ Az OF PS felszerelése az utóbbi években, igazodik a világban megfigyelhető alaptendenciákhoz. Aktívan használják a határőrizeti technikai eszközök együttes alkalmazására, és a határhelyzet automatikus ellenőrzésére létrehozott komplex rendszerek működtetésére kifejlesztett információs technológiát. 2014-ben több mint 450 különféle határőrizeti technikai eszközt vásárolt a határőrség. Rendszerbe állítottak hét stacionáris és öt mobil automatikus jelzőrendszert a veszélyeztetett kaukázusi, kazahsztáni és északnyugati határszakaszok, továbbá a szocsi-i, a Kaszpi-tengeri és a csendes-óceáni irány néhány partszakaszának jobb technikai átfogására.³⁸ Az északi határok őrzésében műholdak is segítik a határőröket és jelenleg vizsgálják ekranoplánok (hajó-repülő), gyrokopterek (helikopter-repülő) alkalmazási lehetőségeit.³⁹

Az OF határőrségénél a nemzetközi együttműködés keretében tovább fejlődtek a közös határőrizeti műveletek, célirányos operatív-megelőző intézkedések, a nemzetközi gyakorlatok, fórumok, a határőr szolgálatok vezetőinek és szakértőinek találkozói. Tavaly több mint 290 esemény történt a nemzetközi és határőr együttműködés keretében. Ezek térben kiterjedtek az orosz– finn szárazföldi határszakasztól az orosz– kínai szakaszig, átfogták a Balti-, a Fekete- és Kaszpi-tenger térségeit, és a Csendes-óceán északi részét.⁴⁰

2012-ben például, csak a belarusz, kazah, lett, norvég, lengyel, finn, észt határőrhatóságok, valamint az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség (FRONTEX) és a Nemzetközi Migrációs Szervezettel (IOM) közös „Nyugat-2012” gyakorlat keretében a határőrizeti szervezetek felszámolták négy embercsempész szervezet és több mint 40 bűnözői csoport tevékenységét. Több mint 100 büntető- és több mint kétezer szabálysértést eljárást kezdeményeztek.⁴¹

2014-ben az önkéntes határőr-csoportok és kozák közösségek közreműködésével a határőrszervek több mint 111 ezer különféle intézkedést fogantatosítottak. A segítők közreműködésével 324 határsértőt és több, mint 2 ezer határrend-sértőt fogtak el.⁴²

³⁵ Uo.

³⁶ Jegorov, I. – Fronin V. : Pogranicsnűje novosztji. /www.rg.ru/2014/05/27/granitsa-site.html, Letöltés: 2015. 05. 30.

³⁷ Jegorov, I.–Fronin V.: Hogyan épül ki az államhatár, és miként őrzik? www.rg.ru/2014/05/27/granitsa-site.html Letöltés: 2015. 05. 30.

³⁸ Nyikolszkij, A. (RIA Novosztji): Az FSZB Határőrszolgálat vezetője: Kijev a Krími tevékenység ellen hat. ria.ru/interview/20150528/1066804072.html#ixzz3bR7bVdtL Letöltés: 2015. 05. 29.

³⁹ Boriszov, T.: Spion v cifrovom formate. Letöltés: 2015. 07. 28.

www.ps.fsb.ru/smi/appearance/detail.html?id%3D10320943%40fsbAppearance.html Letöltés: 2015.05. 04.

⁴⁰ www.tass.ru/opinions/interviews/1598877, Letöltés: 2015. 05. 29.

⁴¹ Hudolejev, V.: Na ohrane rubezsej otecsesztva www.berlogamisha.mybb.ru/viewtopic.php?id=222&p=3 Letöltés 2015. 07. 23

⁴² www.tass.ru/opinions/interviews/1598877, Letöltés: 2015. 05. 29.

A mindennapok

Az Ohotszki-tengeren az FSZB légiereje felfedezett egy felségjelzés nélküli, halászhajót, amely ezt észlelve gyorsan a semleges vizek felé indult, figyelmen kívül hagyva a megállásra felszólító jelzést. Végül 11 órás üldözés után fogta el a határőrőrnaszád. A kambodzsai felségjelzésű, „Szabadság” nevű hajó raktáraiban 16 tonna élő kamcsatkai tarisznyarák volt, amelyeket a bizonyítékok rögzítését követően visszaengedtek a tengerbe. A kapitányt három hónap múlva elítélték, a hajót elkobozták.⁴³

Csecsenföld–Dagesztán adminisztratív határ térségében a keresett, Gelajev vezette fegyveres csoport megpróbált Grúziába jutni. De működött a határőrizet első eleme a természeti: télen a havas hágók járhatatlanok, így tapasztalt, helyi vezetőjük is megszökött. A csoport a hegyekben szétszóródva keresett egéruat, de a helyi lakosok értesítették az határőrőrsöt. Működött a határőrizet második lépcsője is: a határőrök, őrsparancsnokuk vezetésével azonnal indultak a jelzés ellenőrzésére. Sajnos mindannyian elesetek. Esélyük nem volt az életben maradásra, a 36 fős csoporttal szemben, akiknek csak golyószóróból volt nyolc. Ekkor mozgósítottak minden erőt a banda felszámolására. A művelet eredményeként Gelajev elveszítette az összes cinkosát és egyedül próbált átjutni egy másik hágón, ahol belefutott a mobil ellenőrzőpontba.⁴⁴

* * *

A Világbank adatai szerint napjainkban az OF-t az odaérkező migránsok számát tekintve csak az USA előzi meg.⁴⁵ Legutóbb, az OF-ba extrém tömegekben mintegy 940 ezren menekültek Délkelet-Ukrajnából, közülük 300 ezren ideiglenes menedéket kértek.⁴⁶ Csak remélhetjük, hogy ezt az újabb európai konfliktushelyzetet is mihamarabb sikerül, mindkét érintett fél érdekeinek tiszteletben tartásával és figyelembevételével békés úton rendezni. Azonban az OF határőrizeti problémáinak ez csak az egyike...

A posztszovjet térség szomszédos államai közül a legerősebb gazdasági, katonai és demográfiai potenciállal rendelkező OF a legjelentősebb határőrizeti problémával is szembesült. Helyzete lényegében a világtörténelemben is példátlan volt. Szűk határidővel és korántsem a legkedvezőbb feltételek közt kénytelen megoldani hatalmas határszakaszok kiépítésnek anyagi, szervezeti és egyéb problémáit. Egyben megakadályozni területének a határon átnyúló bűnözői csoportok általi felhasználását (amelyek közül néhány anyagi és egyéb potenciálja legalábbis összemérhető a vele szemben fellépő állami erőszak-szervekével). Továbbá megteremteni a határ menti együttműködés jogi, adminisztratív, gazdasági és egyéb szabályozását, aktívan bekapcsolódni a határon az etnikai konfliktusok és más látens ellentmondások feloldásába. Mindeközben meg kell találnia az egyensúlyt, az egymásnak ellentmondó

⁴³ Groznij, O.: Zadacsi maszstabnűje – gyela konkretnűje
www.ps.fsb.ru/smi/appearance/detail.html?id%3D10320970%40fsbAppearance.html Letöltés: 2015. 06. 02.

⁴⁴ Boriszov, T.: Narusityelej granyici lovjat po novomu. Rosszijszkaja Gazeta, 2015. 07. 28.
ps.fsb.ru/smi/appearance/detail.html?id%3D10320943%40fsbAppearance.html

⁴⁵ www.top.rbc.ru/story/638087.shtml Letöltés: 2015. 08. 15.

⁴⁶ www.fms.gov.ru/press/publications/news_detail.php?ID=122978 Letöltés: 2015. 08. 15.

értékek, érdekek között. Például a határbiztonság megerősítése és a határok „lebontása” a határ menti régiók együttműködéséhez; a központi és a helyi államalkotó szubjektumok (jogalanyok) elképzelései; továbbá az egységes európai térségbe igyekvő, és a gazdaságilag az ázsiai irányultságú határ menti kapcsolatokat építő régiók között.⁴⁷

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bagi József: Az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsági szervezetei. *Hadtudományi Szemle*, 2014/4. 50. o.
- Deák Anita: Regionális Biztonsági komplexum – a Független Államok Közössége. www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2011-3-4-2012-1.pdf Letöltés: 2015. 05. 10.
- Deák József–Teke András (szerk.): Emlékkönyv. A Moszkvai Határőr-parancsnoki Főiskolán végzett magyar hallgatók I. Országos Találkozója. Göd, 2009. szeptember 19., Budapest, 2009, Convention Kft. 35–113. o.
- Deák József: Az orosz határőrség. *Határőr*, 2003/3. 16. o.
- Deák József: Orosz határőr küzdelmek, *Határőr*, 2003/5. 16. o.
- Groznüj, O.: Zadacsi masztabnüje – gyela konkretnüje.
www.ps.fsb.ru/smi/appearance/detail.htm?id%3D10320970%40fsbAppearance.html
Letöltés: 2015. 06. 02.
- Hudolejev, V.: Na ohrane rubezsej otecsestva.
www.berlogamisha.mybb.ru/viewtopic.php?id=222&p=3 Letöltés 2015. július 23
- Jegorov, I. – Fronin V. : Pogranicsnüle novosztyi. [/www.rg.ru/2014/05/27/granitsa-site.html](http://www.rg.ru/2014/05/27/granitsa-site.html), Letöltés: 2015. 05. 30.
- Jermakov, P. – Szamszonov V.: V besszmenom dozore. Moszkva, 1979, Planéta, 4. o.
www.statdata.ru/russia, Letöltés: 2015.08.15.
- Kovács Gábor: Vezetés- és szervezéselméleti kérdések gyakorlati megoldásai a NKE 2013. évi közös közszolgálati gyakorlatán. <http://pecshor.hu/periodika/XIV/kovacsg.pdf>
Letöltés: 2015. 08. 15.
- Lepeskin, N. Sz.: Granyice nuzsnü professzionalü. Moszkva, 2003, Granyica, 286–287. o.
- Siselina Ljubova–Gazdag Ferenc (Szerk.): Oroszország és Európa, Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény, Budapest, 2004, Zrínyi Kiadó, 413. o.

⁴⁷Vardomszkij L.B.–Golunov Sz. V.(szerk.): Bezopasznosztyi i mezsduarodnoje szotrudnyicsesztyvo v pojasze novüh granyic Rossziji www.obraforum.ru/book/titul.html, Letöltés: 2015. 08. 01.

Nikolszkij, A. (RIA Novosztji): Glava Pogranszluzsbü FSZB: Kijev protyivogyejsztvuet gyejatelnosztyi v Krümu. www.ria.ru/interview/20150528/1066804072.html#ixzz3bR7bVdtL Letöltés: 2015. 05. 29.

Tömösváry Zsigmond: A hagymakupolák árnyékában (Egy katonadiplomata visszaemlékezései). www.kbh.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2013-2.pdf, Letöltés: 2015. 05. 10.

Vardomszkij, L. B.–Golunov Sz. V. (szerk.): Bezopasznoszty i mezsdunarodnoje szotrudnyicsesztvo v pojasze novüh granyic Rossziji. www.obraforum.ru/book/titul.html, Letöltés: 2015. 08. 01.

Zámbó Péter: Az új határőrizeti rendszer, a FRONTEX és ami utána jön... http://ittvagyunk.eu/application/essay/135_1.pdf Letöltés: 2015. 07. 24.